

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-84-2>

УДК 336.67

Атамас О.П.

доцент,

доцент кафедри обліку, оподаткування

та управління фінансово-економічною безпекою,

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7511-8586>

Atamas Oleksandr

Dnipro State Agrarian and Economic University

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ТА ПАРАДИГМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF UKRAINE'S ECONOMY: CONCEPTUAL APPROACHES AND PARADIGMS FOR ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Багатоаспектність питання забезпечення високого рівня інвестиційної привабливості держави зумовлює нагальну потребу формування концептуальних основоположних підходів та парадигм забезпечення сталого стратегічного розвитку економічної системи. Відповідна ситуація нівелює можливі ризики та акцентує увагу на першочерговості та важливості дослідження рівня та спектру впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ на економічну систему держави, визначення рівня її конкурентоспроможності та ролі на світовій арені з урахуванням глобалізаційних зрушень. Трансформаційні перетворення, що відбуваються в економіках держав світу, зумовлюють необхідність зрушень в системі рейтингового оцінювання стану інвестиційної привабливості країни, її системних складових елементів та формування стратегічних перспектив. У матеріалах наукового дослідження визначено передумови залучення додаткового капіталу в економіку держави з метою підвищення рівня її інвестиційної привабливості на світовій арені. Зосереджено увагу на результатах впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ на інвестиційну привабливість країни в цілому. Проаналізовано динаміку надходжень прямих іноземних інвестицій в економіку України у період 2002–2023 рр. На основі проведеного дослідження запропоновано шляхи підвищення рівня інвестиційної привабливості України в умовах повномасштабних воєнних дій.

Ключові слова: концепція, інвестиційна привабливість, система, механізм, конкурентоспроможність, парадигма, розвиток.

The multifaceted nature of the issue of ensuring a high level of investment attractiveness of the state determines the urgent need for the formation of conceptual fundamental approaches and paradigms for ensuring the sustainable strategic development of the economic system. The corresponding situation eliminates possible risks and emphasizes the priority and importance of researching the level and spectrum of the influence of external and internal environmental factors on the economic system of the state, determining the level of its competitiveness and role on the world stage, taking into account globalization shifts. Transformational transformations taking place in the economies of the countries of the world necessitate changes in the system of rating assessment of the state of investment attractiveness of the country, its system constituent elements and the formation of strategic perspectives. In the context of conceptual shifts in the economic environment in the globalized space, the conduct of full-scale military operations on the territory of the state, the need to level the threats of the influence of external and internal environmental factors on the conduct of economic activity at the macroeconomic level, it is necessary to search for conceptually innovative approaches and paradigms for ensuring sustainable economic development through the prism of the investment attractiveness of the state. An additional aspect of the relevance of this issue is the need to make balanced management decisions in the context of transformative economic transformations on the world stage. In the materials of the scientific research, the prerequisites for attracting additional capital to the economy of the state in order to increase the level of its investment attractiveness on the world stage are determined. Attention is focused on the results of the influence of factors of the external

and internal environments on the investment attractiveness of the country as a whole. The dynamics of inflows of foreign direct investments into the economy of Ukraine in the period 2002–2023 were analyzed. Based on the conducted research, ways to increase the level of investment attractiveness of Ukraine in the conditions of full-scale military operations were proposed.

Key words: *concept, investment attractiveness, system, mechanism, competitiveness, paradigm, development.*

Постановка проблеми. У контексті концептуальних зрушень економічного середовища в глобалізаційному просторі, проведення повномасштабних воєнних дій на території держави, необхідності нівелювання загроз впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ на ведення економічної діяльності макроекономічного рівня необхідним є пошук концептуально інноваційних підходів та парадигм забезпечення сталого економічного розвитку крізь призму інвестиційної привабливості держави. Додатковий аспект актуальності означеного питання формує необхідність прийняття виважених управлінських рішень в контексті трансформаційних економічних перетворень на світовій арені.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання аналізу концептуальних основ та забезпечення основоположних елементів стану розвитку інвестиційної привабливості держави присвячені роботи наступних науковців-дослідників, а саме [1–3; 9]: Крихівська Н.О., Чернишова Г.М., Небрат В.В., Корніяк О.В., Панухник О.В., Мельник А.В., Гук О.В. та багато інших. Однак, враховуючи багатоаспектність та різновекторність означеного питання необхідним є формування комплексного механізму розгляду проблематики забезпечення якісних трансформаційних зрушень в контексті інвестиційної привабливості національної економіки, її основоположних аспектів та засад прогресивного розвитку.

Метою статті є дослідження концептуальних підходів та парадигм забезпечення сталого розвитку інвестиційної привабливості національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Формування високих рейтингових показників стану інвестиційної привабливості економіки держави є запорукою забезпечення її сталого економічного прогресу, високого рівня конкурентоспроможності на світовій арені, залучення додаткового інвестиційного капіталу. В контексті трансформаційних зрушень та необхідності забезпечення якісних змін потребує переосмислення питання забезпечення дієвих механізмів інноваційних перетворень крізь призму інвестиційної привабливості макроекономічного рівня. Проведення оцінки та відповідного прогнозування показників рівня інвестиційної привабливості держави здійснюється міжнародними агентствами та асоціаціями у контексті оцінювання відповідної низки різноманітних показників. Тому, рейтингові позиції і економічні показники є надважливими і відображаються у наступній послідовності:

- детальний та покроковий моніторинг системи економічних показників та інтегральних оцінок;
- побудова та розширений аналіз системи економічних показників;
- прогнозування показників рівня інвестиційної привабливості регіонів держави;
- пошук шляхів активізації залучення інвестиційного капіталу з метою підвищення рівня інвестиційної привабливості регіонів держави.

Крім того, вирішальну роль у вирішенні питання прогнозування економічних показників та інтегральних даних інвестиційної привабливості відіграє державна політика економічного розвитку, що забезпечує повноцінне та раціональне використання власних та додатково залучених інвестиційних ресурсів у коротко- та довгостроковій перспективах.

Сьогодні все ще не існує єдиної методики щодо оцінки інвестиційної привабливості країни, яка б ґрунтувалася на оцінці економічних, соціальних, політичних, нормативно-правових та інших чинниках впливу, тому для оцінки інвестиційної привабливості потрібно використовувати декілька методик у комплексі [8]. Крім того, більш широкий інтервал дослідження прямих іноземних інвестицій свідчить про нестабільну динаміку у їх надходженні, що обумовлює якісно інноваційні зміни й трансформаційні зрушення в аспекті концептуальних основ забезпечення інвестиційної привабливості на макроекономічному рівні. На макроекономічному рівні інвестиційна привабливість формується як інтегральний узагальнений показник економічних зрушень та процесів прогресивних трансформацій в країні. Узагальнюючи концептуальні основи формування та прогресивного розвитку показників рівня інвестиційної привабливості національної економіки зауважимо, що на сьогоднішній день не існує єдиної методики щодо оцінки інвестиційної привабливості економіки країни, яка б ґрунтувалася на оцінці економічних, соціальних, політичних, нормативно-правових та інших факторів впливу, тому для оцінки інвестиційної привабливості потрібно використовувати декілька методик у комплексі [7, с. 10].

За даними Міністерства фінансів України проаналізуємо прямі іноземні інвестиції, як найбільш бажаний вид капіталовкладень, у період з 2002 по 2023 рр. (рис. 1).

Таким чином, проаналізувавши дані рис. 1 констатуємо суттєве зниження обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку України у період 2021–2023 рр., що пов'язано із повномасштабними воєнними діями

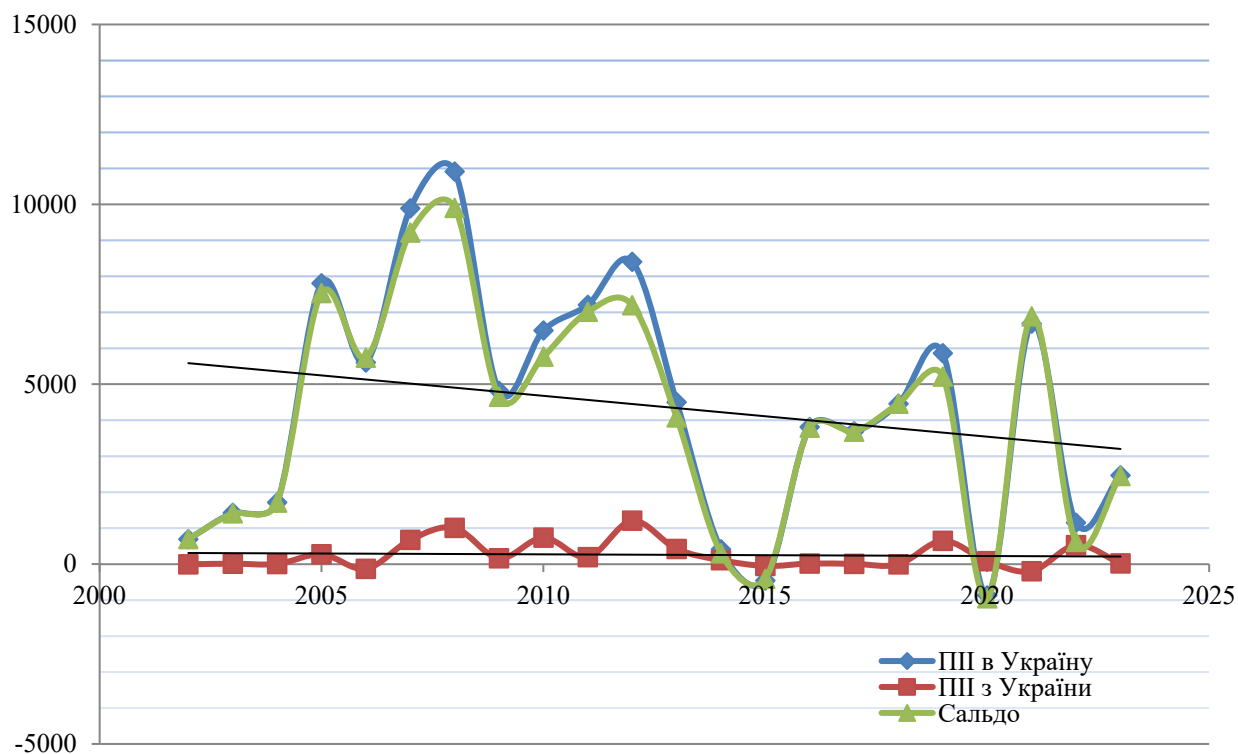

Рис. 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України у період 2002–2023 рр.

Джерело: побудовано автором на підставі [4]

на території держави. Для України характерна макроекономічна нестабільність, досить низький рівень захисту зовнішніх інвесторів, недосконалість законодавчого регулювання, корупція, тіньова економіка, також слід додати загострення кризових явищ в світовій економіці, слабку судову систему України, пандемію Covid-19 та військові дії на території нашої держави [6, с. 165]. Відповідний аспект унеможливує підвищення рівня інвестиційної привабливості держави, суттєво знижуючи її конкурентоспроможність та активність реалізації міжнародних і вітчизняних стратегічних довгострокових проєктів.

Інструментами реагування у ситуації, що склалася в Україні, стали: запровадження податкових пільг, створення різноманітних програм переміщення бізнесу (разом з обладнанням та робочою силою) із регіонів, постраждалих від військових дій, у відносно безпечні регіони країни, заморожування виплат за кредитними та іпотечними угодами, надання безвідсоткових позик та субсидій фермерам на посівну кампанію, а також фінансові допомоги тимчасово переселеним особам тощо [5, с. 139].

Отже, забезпечення високого рівня інвестиційної привабливості є не лише рушійною силою трансформаційних економічних зрушень, а й процесом втілення стратегічних ініціатив, ключовим елементом прогресивного становлення та розвитку.

Висновки. Проведене наукове дослідження дозволило констатувати, що потребують невідкладних змін концептуальні засади становлення та прогресивного розвитку інвестиційної привабливості держави. Необхідними є зрушення в контексті трансформаційних змін економічного середовища, нівелювання загроз факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, адаптування під інноватику та аспекти впливу ризиків інвестиційного процесу. Наразі для економіки України є характерною макроекономічна нестабільність, економічні коливання й постійні трансформації систем.

Подальші наукові дослідження необхідно проводити у площині розробки спеціальних заходів щодо активізації інвестиційної діяльності із врахуванням багатоаспектності та різновекторності напрямів економічних перетворень.

Список літератури:

1. Крихівська Н.О., Чернишова Г.М. Інвестиційна привабливість України: основні проблеми та шляхи їх вирішення. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск № 9. С. 260–264.
2. Небрат В.В., Корніяк О.В. Особливості механізмів капіталоутворення та інвестування в Україні як чинник фінансових ризиків в умовах війни та післявоєнного періоду. *Грааль науки*. 2022. № 16. С. 31–34.

3. Панухник О.В. Війна та український бізнес. Формування механізму зміцнення конкурентних позицій національних економічних систем у глобальному, регіональному та локальному вимірах. 2022. С. 32–34. URL: <https://cutt.ly/R6koKHf>

4. Прямі іноземні інвестиції. Офіційний сайт Міністерства фінансів. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2015>

5. Рзаєв Г.І., Вакулова В.О. Методики оцінки інвестиційної привабливості на рівні країни та перспективи їх використання в економічному аналізі. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2016. № 3(1). С. 137–143.

6. Швець Ю.О., Бурдило О.В. Оцінка інвестиційного клімату в Україні: стан, проблеми та шляхи його поліпшення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 12. Частина 2. 2017. С. 165–168. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_2_2017ua/37.pdf

7. Єпіфанова І., Дзеджула В., Косарук О., Сауляк А. Управління інвестиційним потенціалом підприємств харчової промисловості. *Innovation and Sustainability*, 2022. № 2. С. 8–17.

8. Інноваційно-інвестиційна діяльність у національній економіці: сучасний стан та шляхи вдосконалення. URL: <https://cutt.ly/L6koSMv/>

9. Мельник А.В., Гук О.В. Механізм забезпечення інноваційного розвитку на промисловому підприємстві. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи* : зб. тез доп. II Міжнарод. наук.-практ. конф. (Київ, 22 квіт. 2021 р.). Київ, 2021. С. 228–229.

References:

1. Krykhyivska N.O., Chernyshova H.M. (2017) Investytsiina pryvablyvist Ukrainy: osnovni problemy ta shliakhy yikh vyrishennia [Investment attractiveness of Ukraine: the main problems and the ways of their solutions]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 9, pp. 260–264.

2. Nebrat V.V., Korniiaka O.V. (2022) Osoblyvosti mekhanizmiv kapitaloutvorennia ta investuvannia v Ukraini yak chynnyk finansovykh ryzykiv v umovakh viiny ta pislivoiennoho periodu [Peculiarities of mechanisms of capital formation and investment in Ukraine as a factor of financial risks in the war and post-war period]. *Hraal nauky*, no. 16, pp. 31–34.

3. Panukhnyk O.V. (2022) Viina ta ukrainskyi biznes. Formuvannia mekhanizmu zmitsnennia konkurentnykh pozytsii natsionalnykh ekonomichnykh system u hlobalnomu, rehionalnomu ta lokalnomu vymirakh [War and Ukrainian business. Formation of a mechanism for strengthening the competitive position of national economic systems in the global, regional and local dimensions]. Available at: <https://cutt.ly/R6koKHf>

4. Priami inozemni investytsii [Foreign direct investment]. Ofitsiyni sait Ministerstva finansiv. Available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2015>

5. Rzaiev H.I., Vakulova V.O. (2016) Metodyky otsinky investytsiinoi pryvablyvosti na rivni krainy ta perspektyvy yikh vykorystannia v ekonomichnomu analizi [Methodsof assessing investment attractiveness at country level and prospects for their use in economic analysis]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, no. 3(1), pp. 137–143. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2016_3%281%29_29

6. Shvets Yu.O., Burdylo O.V. (2017) Otsinka investytsiinoho klimatu v Ukraini: stan, problemy ta shliakhy yoho polipshennia [Assessment of the investment climate in Ukraine: the state, problems and ways its improvement]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, no. 12(2), pp. 165–168. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2017_12%282%29_37

7. Yepifanova I., Dzhezhdzula B., Kosaruk O., Saulyak A. (2022) Upravlinnia investytsiinym potentsialom pidpriemstv kharchovoi promyslovosti [Management of the investment potential of food industry enterprises]. *Innovation and Sustainability*, no. (2), pp. 8–17.

8. Innovatsiino-investytsiina diialnist u natsionalnii ekonomitsi: suchasnyi stan ta shliakhy vdoskonalennia [Innovation and investment activities in the national economy: current status and ways to improve]. Available at: <https://cutt.ly/L6koSMv>

9. Melnyk A.V. & Guk O.V. (April 22, 2021) Mekhanizm zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku na promyslovomu pidpriemstvi. [The mechanism of providing innovative development at the industrial enterprise] / in O. Gavrysh, V. Dergachova (Ed.), *Proceedings from ISPCBIMPP' 21: II Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Biznes, innovatsii, menedzhment: problemy ta perspektyvy» – II Internatonal Scientific and Practical Conference «Business, Innovation, Management: Problems and Perspectives»*. Kyiv: Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Publishing house «Politekhnik», pp. 228–229.